

Openbaarmaking van prestatiegegevens in het basisonderwijs. Een balans na zeven jaar

S. Karsten, A. B. Dijkstra en R. J. Bosker

Samenvatting

In deze bijdrage wordt stilgestaan bij de drie functies die het openbaar maken van de resultaten van scholen zou moeten vervullen: (1) het ondersteunen van consumenten (leerlingen en hun ouders) bij het kiezen van een geschikte school, (2) het afleggen van rekenschap over de besteding van publieke middelen, en (3) het informeren van scholen over die aspecten die mogelijk zouden kunnen leiden tot schoolverbetering. Geconstateerd wordt dat over deze drie functies, die onderling vaak op gespannen voet lijken te staan, weinig feitelijk bekend is. Gepleit wordt dan ook, in navolging van hetgeen met name in de VS gebeurt, voor meer empirisch onderzoek naar dit onderwerp.

1 Inleiding

Publieke informatie op nationale schaal over de prestaties van individuele scholen is in Nederland sinds 1997 beschikbaar. In verschillende andere landen strekt die ervaring zich uit over een langere periode.

In dit nummer zijn enkele bijdragen uit het Nederlandse taalgebied bij elkaar gebracht die uit verschillende invalshoeken de ervaringen met publicaties over opbrengsten van scholen verkennen. Aan de hand van deze bijdragen formuleren we in dit afsluitende artikel enkele gedachten over wat deze publicaties voor het onderwijs kunnen betekenen. Wij onderscheiden daarbij drie belangrijke functies van dergelijke publicaties, te weten rekenschap, schoolverbetering, en het informeren van onderwijsconsumenten (zie Dijkstra, Karsten, Veenstra, & Visscher, 2001). Wij beseffen dat het hier om een voorlopige balans gaat die in de verschillende fora (beleid, wetenschap en publiek) een verdere invulling kan krijgen.

2 Consumenteninformatie

In de Nederlandse situatie is de openbaarmaking van prestatiegegevens van scholen door de overheid in belangrijke mate gemotiveerd vanuit het belang van adequate informatie voor de gebruikers van onderwijs. Leerlingen, studenten en ouders zijn gebaat bij een goed beeld van de opties op het moment dat een school gekozen wordt. Dat dit argument juist in de Nederlandse situatie een centrale rol kreeg, is begrijpelijk. Het beginsel van onderwijsvrijheid, dat in de afgelopen decennia steeds meer als keuzevrijheid voor ouders wordt opgevat, is een van de kenmerkende eigenschappen van het Nederlandse onderwijssysteem (zie Dijkstra, Dronkers, & Karsten, in druk). Daarom is het opmerkelijk dat er maar weinig inzicht bestaat in de mate waarin de inspanningen, gericht op het openbaar maken van opbrengstgegevens als informatie voor consumenten en om het maken van keuzes te ondersteunen, succesvol zijn. We herhalen hier dan ook het pleidooi voor onderzoek dat een representatief en breed beeld geeft van de bruikbaarheid van opbrengstpublicaties als consumenteninformatie.

Vooralsnog lijkt het erop dat opbrengstgegevens slechts een beperkte rol spelen als het om keuzeondersteuning gaat. Een van de redenen daarvoor is het gewicht dat leerlingen en ouders bij de keuze van een school hechten aan de prestaties van een school, zoals ook in de bijdrage van Janssens en Vischer nog eens naar voren komt. Deze overweging raakt in de eerste plaats aan publicaties zoals die door de media worden uitgebracht ("Trouw", "de Volkskrant", "Elsevier") en die zich vrijwel uitsluitend richten op informatie over de gemiddelde leerprestaties op een school. Willms (1992) heeft er in dit verband op gewezen dat er een onderscheid gemaakt moet worden tussen twee typen schooleffecten. Het eerste type schooleffect representeert hoe een school presteert

in vergelijking met dezelfde soort scholen. In de Nederlandse situatie zien we dergelijke typen schooleffecten terug waar zwarte met zwarte, en witte met witte scholen worden vergeleken. Dit is het schooleffect waar beleidsmakers met name geïnteresseerd in zijn. Het tweede type schooleffect geeft aan wat we voor prestaties van een leerling in een bepaalde school verwachten, vergeleken met het gemiddelde van alle scholen. Dit is waar ouders waarschijnlijk meer in geïnteresseerd zijn. Ouders zijn immers niet geïnteresseerd in het (statistisch) uitschakelen van de omstandigheden waaronder een school moet werken. Zij richten zich primair op het eindniveau dat hun eigen kind op een bepaalde school mogelijk kan halen, en waardoor dat veroorzaakt wordt, hetzij door de kwaliteit van het onderwijs, hetzij door de gunstige mix van de schoolpopulatie, is daarbij van geen belang.

Gegeven de factoren die de keuzes van onderwijsgebruikers sturen (zie Dijkstra & Miedema, 2002; Vogels, 2002), is het echter niet aannemelijk dat de bijdrage van resultaatgegevens, zoals die nu gepubliceerd worden, een zwaarwegende rol spelen. Hoeveel gewicht daaraan moet worden toegekend, is echter niet te zeggen. Er zijn aanwijzingen dat de score van een school van invloed is op de belangstelling voor een school (Van Bemmel, 2004; Dronkers, 1999). Het is niet denkbeeldig dat, ondanks de beperkte rol van de prestaties van een school, van betekenisvolle effecten sprake is, bijvoorbeeld voor scholen die zich in een situatie van een wankel evenwicht bevinden, en ook van relatief bescheiden effecten een grote impact kunnen ondervinden. Door een verandering in de kwaliteitsreputatie van een school zijn verschuivingen denkbaar die niet zozeer de omvang van de instroom beïnvloeden, maar de samenstelling daarvan. De effecten van het openbaar maken van de resultaten van scholen zou in dat geval op het vlak van (zelf)selectie en segregatie gezocht moeten worden. Onderzoek dat inzicht geeft in de mate waarin van dergelijke effecten sprake is, is dan ook van groot belang.

Wanneer keuzeondersteuning als een van de doelen van het publiceren van informatie over de kwaliteit van onderwijs wordt gezien,

leidt verdiscontering van het gegeven dat vooral andere overwegingen voor veel ouders gewicht in de schaal leggen als vanzelf tot een pleidooi voor uitbreiding met publicatie van gegevens over andere kwaliteiten van scholen. Onder verwijzing naar ervaringen die in verschillende staten in Amerika met kwaliteitspublicaties zijn opgedaan, pleiten Janssens en Visscher in hun bijdrage voor zo'n uitbreiding. In Nederland is het de Inspectie van het Onderwijs die zich het meest gevoelig toont voor het belang van verbreding van de gegevens die over scholen worden gepubliceerd. Na de eerste serie Kwaliteitskaarten, uitgelokt door de door het dagblad "Trouw" in gang gezette ontwikkelingen, publiceert de Inspectie sinds eind 2003 een tweede generatie schoolkaarten voor primair en voortgezet onderwijs. Deze kaarten bieden een beknopte weergave van de beoordeling van enkele aspecten van de kwaliteit van een school. De gegevens zijn gebaseerd op de uitgebreide schoolbeoordelingen die de Inspectie in het kader van het reguliere schooltoezicht uitbrengt, en die eveneens openbaar zijn. De gegevens die via de nieuwe Kwaliteitskaart worden gepubliceerd, bestrijken overigens nog slechts een beperkt terrein. Voor scholen voor primair onderwijs wordt vermeld of een school voldoende (of onvoldoende, onbekend) scoort op de kenmerken schoolklimaat, kwaliteit van de instructie, contacten met de omgeving, materialen en methodes, en leerresultaten. Voor scholen voor voortgezet onderwijs bevat de schoolkaart zo'n oordeel over schoolklimaat, kwaliteit van het aanbod en de instructie, de gerealiseerde onderwijstijd, zorg en begeleiding, kwaliteitszorg en toetsing, en leerresultaten. De openbaarmaking van kwaliteitsgegevens, die is ingegeven door overwegingen van keuzeondersteuning, lijkt vooralsnog overigens niet geheel uitontwikkeld. Zo bezint de Inspectie zich op verdere mogelijkheden voor publicatie van gegevens die ouders een beeld geven van uiteenlopende kenmerken en kwaliteiten van scholen, die op termijn zouden kunnen leiden tot een derde generatie Kwaliteitskaarten.

Dat het publiceren van voor ouders bruikbare gegevens geen eenvoudige opgave is, komt naar voren in de bijdrage van Veenstra,

Bleker en Knuver. Uit de vergelijkende evaluatie van de (publieke) schoolrapporten van de Inspectie van het Onderwijs en de (uitsluitend) op scholen gerichte kwaliteitsrapportage van de Evaluatiegroep voor het Onderwijs van de gemeente Groningen die zij uitvoerden, komt naar voren dat dergelijke informatie - volgens schoolleiders - niet geschikt is om zonder verdere toelichting naar ouders toe te kunnen functioneren. Die constatering past bij een eerdere aanbeveling van Dijkstra en Witziers (2001) om te investeren in een systeem voor keuzeondersteuning van ouders. Bij het schoolkeuzeproces is het van belang, niet alleen oog te hebben voor mogelijke informatieproblemen (zijn kwaliteitsgegevens gemakkelijk toegankelijk?), maar ook voor het bestaan van een kennisprobleem (weten gebruikers de informatie in hun situatie maximaal te laten renderen?). De in de bijdrage van Janssens en Visscher beschreven ervaringen die in de VS zijn opgedaan, bieden illustraties van de uitwerkingen die daaraan gegeven zouden kunnen worden. In de Nederlandse situatie lijkt de invulling daarvan een taak voor de Inspectie van het Onderwijs. Met de huidige schoolkaart is de Inspectie een spoor ingeslagen dat zich goed zou lenen voor verdere ontwikkeling van samenvattende, op gebruikers gerichte publicaties met kwaliteitsgegevens. Afgezet tegen de factoren die de schoolkeuze sturen, is dat echter nog maar een begin, en zou een nieuwe generatie Kwaliteitskaarten bepleit kunnen worden die met name vanuit het oogpunt van schoolkeuze zijn opgezet. Anderzijds is opmerkelijk dat de direct belanghebbenden, zoals organisaties van ouders of schoolbesturen, bij deze ontwikkelingen vooralsnog nauwelijks een rol spelen. De beschikbaarheid van informatie en profilering van scholen is immers in de eerste plaats hun belang.

3 Rekenschap

Rekenschap heeft, kort gezegd, betrekking op het afleggen van verantwoording door scholen over met welk succes gemeenschaps-gelden zijn ingezet. Internationaal gezien, wordt het afleggen van een dergelijke verant-

woording veelal met twee doelen in verband gebracht. Het voor een breed publiek inzichtelijk maken van kwaliteiten van scholen zou de werking van marktmechanismen versterken en zo tot verhoging van de kwaliteit van onderwijs leiden. Daarnaast kunnen pleidooien voor rekenschap worden begrepen als onderdeel van een bredere verschuiving: van het afleggen van verantwoording op stelselniveau en op indirecte manier, via politiek-ambtelijke procedures, naar verantwoordingsvormen waarin burgers geïnformeerd worden over het functioneren van instellingen, en waarbij de invalshoek van individuele belangen van betrokkenen een grotere rol gaat spelen.

De twee Europese onderwijsstelsels (Engeland en Frankrijk) die de langste ervaring hebben met het openbaar maken van prestatiegegevens van individuele scholen, kennen ieder zeer verschillende tradities van toezicht en rekenschap. Zij hebben als gevolg daarvan ook verschillende gronden aangevoerd om het openbaar maken van schoolgegevens vanuit de overheid te legitimeren (Karsten, Visscher, & De Jong, 2002; Visscher in dit nummer). In Engeland werd in de jaren negentig de horizontale lijn van het afleggen van verantwoording verder doorgetrokken (Broadfoot, 1999) en de openbaarmaking in het perspectief van meer marktwerking geplaatst. Om de markt zijn werk te laten doen, moesten de onderwijsconsumenten (ouders en leerlingen) kunnen beschikken over informatie over de kwaliteit van scholen. De veronderstelling was dat scholen door de reacties van de klanten geprikkeld zouden worden tot schoolverbetering. In Frankrijk daarentegen werd de openbaarmaking gelegitimeerd om de zogenaamd "ruwe" concurrentie tegen te gaan. De al langer bestaande publicaties in de media zouden volgens het ministerie "oneerlijke" vormen van competitie in de hand werken. Het Franse publiek moest als burgers en niet als onderwijsconsumenten (keuzevrijheid voor de ouders is immers zeer beperkt) geïnformeerd worden. Bovendien is in Frankrijk niet de school, maar de leraar het object van de (overwegend verticale) toezichtrelaties. De bijdrage van Visscher maakt duidelijk wat de ervaringen van beide landen zijn.

In de VS maakt de openbaarmaking van resultaatgegevens een belangrijk deel uit van de beweging voor 'high-stakes accountability'. Naast openbaarmaking kenmerkt deze nieuwe vorm van rekenschap zich door - meer dan voorheen - de nadruk te leggen op de resultaten van scholen (de output) en niet op de instroom van leerlingen (de input) en het proces (de 'throughput'), de school als eenheid van verbetering te nemen en ook consequenties aan de prestaties te verbinden. Juist door dit laatste onderscheidt deze vorm van rekenschap zich van 'low stakes' waarbij de overheid, ouders en het brede publiek wel uitvoerig geïnformeerd worden over de kwaliteit van scholen, maar de betrokkenen zelf actie moeten ondernemen om die kwaliteit te verbeteren. 'High stakes' gaat van de veronderstelling uit dat het verstrekken van informatie op zich niet voldoende is om scholen, beleidsmakers en ook leerlingen te motiveren. Integendeel, de belofte van een beloning en de dreiging met sancties zijn een noodzakelijke aanvulling. Dan komt bijna vanzelfsprekend de vraag op: Wie moet waarvoor verantwoordelijk gehouden worden om te kunnen bepalen welke beloningen en sancties mogelijk zijn? Dit is bij uitstek een politieke vraag. Empirisch is interessant wat nu de ervaringen zijn met de verschillende varianten van rekenschap, waarbij consequenties worden getrokken uit de behaalde resultaten van scholen.

In de eerste plaats komt naar voren dat de publieke en politieke verwachtingen over het algemeen de technische vermogens van de testen en toetsen overstijgen (Heubert & Hauser, 1999; Stake, 2001). Dit is een ervaring die niet verrassend is voor degenen die de discussies in 2003 over de invoering van de "kleutertoets" hebben gevolgd. Deze kloof ontstaat, omdat beleidsmakers en politici mogelijkheden zien om op deze manier het toezicht op de kwaliteit van het onderwijs te combineren met meer autonomie voor de scholen. De wil tot politieke daadkracht is daarbij blijkbaar zo sterk dat zij bereid zijn de technische bezwaren terzijde te schuiven. Zij hebben waarschijnlijk de overtuiging dat, zelfs al zijn de verschillende toetsen verre van volmaakt, de goede kanten prevaleren boven de kwalijke (McDonnell, 2002). Deze

kloof kan ook ontstaan doordat de politieke en bestuurlijke werkelijkheid ver van de dagelijkse onderwijspraktijk afstaat. De politiek is slecht op de hoogte van wat werkt en wat niet werkt in het onderwijs. Daar komt nog bij dat een systeem dat zich vooral baseert op toets- en examenresultaten op het eerste gezicht relatief goedkoop lijkt te zijn. Daarin kunnen politici zich volgens McDonnell (2002) danig vergissen. Hoewel de kosten van de toetsen en testen op zich goedkoop zijn, zijn de uitvoeringskosten, en zeker de kosten van verbeteractiviteiten, niet gering. Ondanks de korte invoeringstijd in de meeste staten, zijn de eerste ervaringen met de openbare schoolprestatie-indicatoren gunstig. Raymond en Hanushek (2003) rapporteren dat de rekenschapsystemen met sancties en beloningen grotere progressie vertonen op wiskundetoetsen dan systemen waarin het publiek en de politiek "slechts" geïnformeerd wordt over de prestaties van scholen, en dat deze het zeker beter doen dan systemen waarin geen openbaarmaking van schoolresultaten plaatsvindt.

In de tweede plaats treden er, zeker op de korte termijn, wel onbedoelde effecten op. Zo melden Carnoy en Loeb dat weliswaar de bedoelde effecten optreden, maar ook onbedoelde zoals uitsluiting van leerlingen van testen of expliciete vormen van bedrog. De toegenomen verwijzing naar het speciaal onderwijs in de VS valt wat moeilijker toe te schrijven aan de harde vormen van rekenschap, omdat die trend al was ingezet vóór de invoering. Volgens Stecher en Chun (2001) zijn er ook aanwijzingen dat het curriculum vernauwd wordt, omdat het voor verschillende onderwerpen (bijv. burgerschapskunde) moeilijk is om toetsen te ontwikkelen, en omdat ook nieuwe vormen van competentie-meting (zoals portfolio's) moeilijk in publieke indicatorsystemen in te passen zijn.

Samengevat kunnen we vaststellen dat er enige empirische aanwijzingen zijn dat strengere vormen van rekenschap prestatieverhogend werken en tegelijkertijd onbedoelde effecten oproepen. Verder betekent de beslissing om deze nieuwe vormen van rekenschap in te voeren dat een systeem gebaseerd op goede wil en intrinsieke motivatie ingehuurd wordt voor een systeem dat meer

uitgaat van dwang en eigenbelang. Hoewel dit laatste goed lijkt te passen bij het huidige politieke klimaat dat in veel landen heerst, is het (lijdelijk) verzet ertegen een niet te verwaarlozen factor. Is dit verzet sterk, dan zal waarschijnlijk gezocht moeten worden naar een compromis. Dit compromis kan eruit bestaan, dat er meer clementie is met de “verliezers”, dat wil zeggen uitstel van harde sancties en/of verlaging van de standaarden. Het kan ook inhouden dat in het begin laag ingezet wordt en de standaarden langzaam worden opgeschroefd (de zogenaamde ‘performance paradox’) om zo te wennen aan de standaarden. Een alternatieve strategie vanuit de politiek kan zijn dat de huidige situatie zo zwart mogelijk wordt afgespiegeld, zodat de publieke steun voor standaarden en harde systemen van rekenschap zal toenemen. Dit is een riskante strategie, omdat dit het gevoel van crisis rondom het onderwijs zal versterken. Daarom is het wellicht beter om te erkennen dat de publieke opinie en het ‘esprit de corps’ in relatie met elkaar staan. Publieke opinievorming wordt sterk beïnvloed door de politiek, terwijl het esprit de corps veelal gedreven wordt door professioneel eigenbelang. Dit zou ervoor pleiten om het toezicht op meer afstand te zetten van beide velden. Onderzoek naar kwaliteitszorg in het spanningveld tussen politieke en publieke verwachtingen aan de ene kant en professionele normen en praktijken aan de andere kant is dan ook zeer gewenst. Dat geldt ook voor een verdere bezinning op het inruilen van een systeem van rekenschap gebaseerd op intrinsieke motivatie voor “hardere”, op dwang en eigenbelang gebaseerde vormen. Wanneer ‘trust’ en andere vormen van sociaal kapitaal - op alle niveau’s - als elementaire bouwstenen van onderwijs en opvoeding worden gezien, komt de vraag op, hoe primair op kosten en baten gebaseerde sturingssystemen zich verhouden tot een efficiënte vormgeving van processen op instellingsniveau. Dat betekent allermindst dat onderwijsinstellingen zich niet zouden moeten verantwoorden voor de resultaten die ze met de middelen die hen ter beschikking zijn gesteld, behalen, maar wel lijkt de vraag op z’n plaats of, ook als op dwang en eigenbelang gebaseerde systemen met succes geïmplementeerd zouden kunnen worden, de baten -

zoals transparantie, betere stuurbaarheid van de inzet van middelen, en verhoging van prestaties - uiteindelijk opwegen tegen verlies van sociaal kapitaal in en rond scholen.

4 Schoolverbetering

Het lijkt nog te vroeg om de gevolgen van de ontwikkeling van schoolprestatie-indicatoren voor scholen in Nederland te overzien. Afgaand op de schoolleiders uit de bijdrage van Veenstra, Bleker en Knuver zou je kunnen zeggen dat de impact vooralsnog bescheiden lijkt. De komst van openbare opbrengstgegevens heeft, aldus deze schoolleiders, bijgedragen aan een omslag naar een groter kwaliteitsbewustzijn, maar inmiddels zou de toegevoegde waarde van publieke kwaliteitsinformatie afnemen. Alledaagse waarneming lijkt dat beeld tot op zekere hoogte te bevestigen. Scholen hebben er mee leren leven en laten zich er in hun alledaagse functioneren slechts beperkt door leiden. Het lijkt overigens de vraag of dat niet een onderschatting van de situatie is en - zoals we hierboven hebben uitgewerkt - of op een fundamenteeler niveau sprake is van een overgang naar een nieuwe manier van rekenschap die op termijn ook het gedrag van en binnen scholen zal beïnvloeden.

De functie van de huidige kwaliteitsbeoordelingen voor scholen, zo laat de bijdrage van Veenstra, Bleker en Knuver zien, lijkt vooral te liggen bij het spiegelen en autoriseren van het beeld dat instellingen van hun functioneren hebben. Ook de waarde die de bestuurders, meer dan schoolleiders, aan publieke kwaliteitsgegevens hechten, wijst daarop: ze bieden een onafhankelijke beschrijving van de stand van zaken en een vergelijkende context (de ontwikkeling in de tijd, de positie ten opzichte van andere instellingen) om die te waarderen. Daarmee komt opnieuw naar voren dat de rol die publieke opbrengstgegevens spelen voor daadwerkelijke schoolverbetering bescheiden is. Dat heeft, zoals ook de respondenten van Veenstra, Bleker en Knuver aangeven, enerzijds te maken met de beperkte aangrijpingspunten die gegevens uit publieke kwaliteitsbeoordelingen bieden voor het doorvoeren van verbe-

teringen; de scepsis van de Vlaamse schoolleiders die blijkt uit de bijdrage van Van Pegtem en Vanhoof is dan ook niet geheel zonder grond. Anderzijds illustreert de bijdrage van Veenstra, Bleker en Knuver dat, behalve de komst van openbare prestatiegegevens, in de afgelopen jaren ook sprake was (en is) van een snelle groei van uiteenlopende bronnen die scholen op de praktijk gerichte feedback geven over hun onderwijsproces en de uitkomsten daarvan, zoals diagnose-instrumenten en sterkte/zwakteanalyses.

5 Conclusies

De vraag die zich opdringt, is in hoeverre het zinvol is te streven naar publicatie van kwaliteitsgegevens over scholen die meerdere functies ineens vervullen. Wellicht dat voor rekenschap en consumenteninformatie tot op zekere hoogte zinvolle combinaties mogelijk zijn, al zal ook dat bij uitbreiding met meer gegevens die relevant zijn ter ondersteuning van het schoolkeuzeproces - zoals we hiervoor hebben bepleit - steeds minder het geval zijn. Informatie die vanuit het oogpunt van schoolverbetering zinvol is, leent zich op veel punten minder voor combinatie met informatie die voor rekenschap of keuze-ondersteuning zinvol is. De verdere ontwikkeling van publieke informatie over de kwaliteit van scholen zou zich derhalve vooral moeten richten op de functies van rekenschap en het verstrekken van informatie die gebruikers helpt optimale schoolkeuzes te maken. Zoals al eerder bepleit door Doolaard en Karstanje (2001), lijkt de functie van schoolverbetering gebaat bij ontwikkeling van systemen voor feedback- en ondersteuning die voor dat doel worden ontworpen. Ook overlap die op onderdelen tussen beide typen informatie zal kunnen bestaan, neemt niet weg dat doel en aard van beide te veel verschilt om het streven naar integrale kwaliteitspublicaties zinvol te laten zijn.

Literatuur

- Bemmel, M. van. (2003). *De invloed van de kwaliteitskaart op de leerlinginstroom in het voortgezet onderwijs*. Ongepubliceerde doctoraalscriptie Onderwijskunde, Universiteit van Amsterdam.
- Broadfoot, P. (1999). The role of educational assessment in England and France. *The Tocqueville Review*, 20(2), 9-24.
- Carnoy, M., & Loeb, S. (2002). Does external accountability affect student outcomes? A cross-state analysis. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 24(4), 305-31.
- Dijkstra, A. B., Dronkers, J., & Karsten, S. (in druk). Private schools as public provision for education. School choice and marketization in the Netherlands. In P. J. Wolf & S. Macedo (Eds.), *Educating citizens: International perspectives on civic values and school choice*. Washington DC: The Brookings Institution.
- Dijkstra, A. B., Karsten, S., Veenstra, R., & Visscher, A. J. (Eds.). (2001). *Het oog der natie: scholen op rapport. Standaarden voor de publicatie van schoolprestatiegegevens*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Dijkstra, A. B., & Miedema, S. (2003). *Bijzonder gemotiveerd. Een onderzoek naar de ideale school volgens dragers en vragers van confessioneel basisonderwijs*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Dijkstra, A. B., & Witziers, B. (2001). Kwaliteit van scholen en keuzeprocessen in het onderwijs. In A. B. Dijkstra, S. Karsten, R. Veenstra, & A. J. Visscher (Eds.), *Het oog der natie: scholen op rapport. Standaarden voor de publicatie van schoolprestatiegegevens* (pp. 139-154). Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Doolaard, S., & Karstanje, P. (2001). Gebruik van publieke prestatie-indicatoren voor schoolverbetering. In A. B. Dijkstra, S. Karsten, R. Veenstra, & A. J. Visscher (Eds.), *Het oog der natie: scholen op rapport. Standaarden voor de publicatie van schoolprestatiegegevens* (pp. 155-171). Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Dronkers, J. (1999). Veranderende leerlingaantallen in het voortgezet onderwijs in het schooljaar 1998-1999 door de publicatie van inspectiegegevens en de berekening van het schoolcijfer door Trouw in oktober 1997? Een

nadere analyse. *Tijdschrift voor Onderwijs-research*, 24, 63-66.

Heubert, J. P., & Hauer, R. M. (Eds.). (1999). *High stakes: Testing for tracking, promotion, and graduation*. Washington, D.C.: National academy Press.

Karsten, S., Visscher, A., & de Jong, T. (2001). Another side to the coin: The unintended effects of the publication of school performance data in England and France. *Comparative Education*, 37(2), 231-242.

McDonnell, L. (2002). Accountability seen through a political lense. In L. S. Hamilton, B. M. Stecher, & S. P. Klein (Eds.), *Making sense of test-based accountability in education* (pp. 101-120). Santa Monica: Rand Corporation.

Raymond, M. E., & Hanushek, E. A. (2003). *Shopping for evidence against school accountability*. [Unpublished paper]. Hoover Institution of Stanford University.

Stake, R. E. (2001). How modern democracies are shaping evaluation and the emerging challenges for evaluation. *American Journal of Evaluation*, 22, 349-354.

Stecher, B., & Chun, T. (2001). *School and classroom practices during two years of educational reform in Washington State*. Los Angeles: University of California.

Vogels, R. (2002). *Ouders bij de les. Betrokkenheid van ouders bij de school van hun kind*. Den Haag: SCP.

Willms, J. D. (1992). Alert and inert clients: The Scottish experience of parental choice of schools. *Economics of Education Review*, 11(4), 399-50.

Manuscript aanvaard: 7 september 2004

Auteurs

Roel J. Bosker is als hoogleraar Onderwijskunde en directeur van het GION, Instituut voor Onderzoek van Onderwijs, Opvoeding en Ontwikkeling, verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Anne-Bert Dijkstra is werkzaam bij de Inspectie van het Onderwijs.

Sjoerd Karsten is als universitair hoofddocent verbonden aan het SCO-Kohnstamm Instituut van de Universiteit van Amsterdam.

Correspondentieadres: S. Karsten, SCO-Kohnstamm Instituut, Universiteit van Amsterdam, Wibautstraat 4, Postbus 90208, 1090 GE Amsterdam, e-mail: S.Karsten@uva.nl

Abstract

Publicising performance data in primary and secondary education A balance after seven years

In this article the three potential functions of publishing the results of schools are discussed: supporting educational consumers (students and their parents) in choosing the right school, holding schools accountable for what they do with public money, and informing schools to support them in their process of school improvement. It is concluded that little is known about these three functions empirically. Therefore it is plead, following the example of the United States of America, to start more empirical research on this topic.